

قصه ترنج و شال پته

هدی رضوانی پور

گزارش

«عروسک قشنگ من قرمز پوشیده/ تو رختخواب مخمل آبی خوابیده» خیلی از دختران سرزمین ما با این ملودی شیرین و آهنگین؛ شب‌های خود را در خوابی عمیق سپری کرده‌اند و حالا که بزرگ شده‌اند نیز این لالایی زیبا را به خاطر دارند. لالایی که از عروسک می‌گوید؛ عروسکی که رفیق و دوست همیشگی دختران است. عروسکی که به یک دختر، فرصت تجربه مادر بودن را می‌دهد و دنیای مادرانه‌ای را برای او خلق می‌کند. حالا تصور کنید اگر این عروسک ساخته‌ی دست یک بانوی هنرمند و کارآفرین باشد و جوری ساخته شده باشد که سفیر فرهنگ سنتی و هنر دست زنان گذشته ما باشد تا آن را به آیندگان منتقل کند.

ترنج، عروسکی با دامن پته

این هنر زیبا را در دستان طاهره مکی می‌توان دید. او که لیسانس کامپیوتر دارد اما به جای اینکه زندگی خود را در دنیای صفر و یک کامپیوتر بگذراند؛ به هنر ساخت و ثبت اختراع عروسک روی آورده؛ کارآفرینی کرده و هنر پیشینیان را به آیندگان معرفی می‌کند. او خالق «ترنج» است؛ عروسکی زیبا و ساخته شده از شال پته که می‌تواند دنیای دخترانه‌های نسل جدید را زیباتر رقم بزند.

۹ سال از زمانی که «ترنج» خلق شد می‌گذرد. عروسکی که از شال پته تولید شده و هنر زیبای دست زنان سیرجانی از پته‌های زیبا و رنگارنگ را به جهانیان معرفی می‌کند. این عروسک، حاصل ایده‌های ذهنی طاهره مکی است که به عنوان یک اختراع ثبت شده و اکنون به تولید انبوه رسیده است.

مکی سال‌هاست در حوزه صنایع دستی، دوخت‌های سنتی، صنایع فرش، هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی و خدمات آموزشی فعالیت می‌کند. عروسک‌هایی که می‌سازد را دوست دارد و سعی می‌کند در طراحی این عروسک‌ها نام و نشانی از هنر بانوان ایرانی دیده شود. به گفته خودش «با توجه به اینکه عروسک‌های مختلفی در بازار وجود دارد، جای عروسک‌هایی که فرهنگ و هنر ایرانیان را برای نسل جدید معرفی کند خالی بود و همین بهانه‌ای شد برای خلق و طراحی ترنج».

مکی می‌گوید «ترنج، عروسکی‌ست که از شال پته درست شده و سوزن دوزی روی لباس او، پته دوزی است. پته یکی از دوخت‌های سنتی استان کرمان و شهرستان سیرجان است که چشم هر بیننده‌ای را خیره می‌کند. به همین دلیل این پته‌های زیبا طرح‌هایی شدند و روی لباس ترنج نشستند. لباسی که برگرفته از لباس قدیم زنان کرمان است. ترنج از شال پته تولید شده تا به همه نشان دهد دستان زنان سیرجانی به زیبایی سوزن می‌زنند و پته می‌آفرینند».

ترنج حالا محدود به سیرجان نیست. او در همه استان‌های کشور میهمان خانه‌ها شده و حتی به بسیاری از کشورهای خارجی نیز سفر کرده است. مکی از محبوبیت ترنج می‌گوید «بعد از ساخت عروسک متوجه شدم خیلی از افراد به این هنر زیبای صنایع دستی علاقه نشان می‌دهند. ترنج شده بود هدیه‌ای که در مناسبت‌های مختلف، افراد مختلف به هم کادو می‌دادند و همین باعث شد این عروسک را به تولید انبوه برسانم و آن را به افراد بیشتری معرفی کنم. ترنج نمادی از هنر بانوان استان کرمان است».

رد پای فرهنگ ایرانی در طراحی ترنج

برای ثبت ترنج مسیر چندان سختی طی نشده، اما در این مسیر؛ ترنج اسم اولیه خود را از دست داده. او قرار بود در ابتدا «پسته» باشد؛ پسته‌ای سبز و خندان. اما از پسته به ترنج تغییر نام داد. مکی علت این تغییر نام را چنین عنوان می‌کند «در سال ۹۳ بعد از اینکه عروسک ذهنی خود را طراحی کردم برای ثبت آن اقدام کردم. کار خیلی سختی نبود. اما یک مشکل پیش آمد. برای عروسک اختراعی خود اسم پسته را انتخاب کرده بودم. پسته محصول اصلی استان کرمان و سیرجان است و من آن را نماد لیخند می‌دانستم. اما این اسم تکراری بود و مجبور شدم آن را تغییر دهم. این بود که پسته، به ترنج تغییر نام داد و مهمان خانه‌های مردم شد».

طاهره مکی، بعد از ثبت ترنج با خیال راحت توانست آن را به تولید انبوه برساند «بعد از ثبت عروسک، با امنیت بهتری می‌توانستم روی تولید آن کار کنم؛ چرا که دیگر این عروسک نمی‌توانست توسط دیگران کپی برداری شود و تولید آن منحصر به خودم بود». خالق ترنج علاقه بسیاری به صنایع دستی و حفظ میراث گذشتگان دارد

و افرادی که ترنج را سفارش و آن را به دوستان و عزیزان خود هدیه می‌دهند را علاقمندان و حامیان صنایع دستی می‌داند «بین این همه تنوع عروسکی که در جهان وجود دارد، عروسکی که با سبک صنایع دستی تولید می‌شود می‌تواند معرف میراث فرهنگی ما باشد و افرادی که این عروسک را تهیه می‌کنند علاقمند به صنایع دستی هستند و از آن حمایت می‌کنند. این حمایت برای من بسیار ارزشمند است».

اما خالق ترنج تنها به این عروسک بسنده نکرده. او سال‌هاست آموزشگاهی راه انداخته و در آن به کارآفرینی می‌پردازد و در کنار خلق ترنج‌های بی‌شمار؛ کارهای مختلف صنایع دستی را انجام می‌دهد.

«آموزشگاه رنگین کمون ۹ سال پیش در سه رشته اصلی صنایع دستی کار خود را شروع کرد. اما بعد از گذشت ۹ سال در شاخه‌های مختلف صنایع دستی، خدمات آموزشی، هنرهای تجسمی و هنرهای نمایشی فعالیت خود را توسعه دادم. همیشه سعی داشتم کیفیت آموزشی و تولیدات خود را بالا ببرم تا بتوانم در سطح شهرستان موفق عمل کنم».

این بانوی کارآفرین با اینکه بسیار موفق عمل کرده اما هنوز